

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ
НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ УЧНІВ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

2017 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	5
1.1. Фактори та засоби соціалізації молодших школярів	5
1.2. Вплив мультфільмів на соціалізацію дитини	7
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ОСОБИСТІСТЬ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	12
2.1. Діагностичний інструментарій дослідження	12
2.2. Аналіз результатів дослідження впливу мультфільмів на особистість учнів молодшого шкільного віку	14
РОЗДІЛ III. РОЛЬ БАТЬКІВ У ЗМЕНШЕННІ НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ОСОБИСТІСТЬ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	19
3.1. Рекомендації батькам щодо перегляду мультфільмів дітьми молодшого шкільного віку	19
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ	25

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі телебачення відіграє важливу роль, воно є найпопулярнішим засобом масової інформації. Більшість дітей починають регулярно дивитися телевізор у віці до 3 років, а до 15 років за телеекраном проводять більшу частину вільного часу. Персонажі фільмів та мультфільмів формують у дитини первинні уявлення про добро і зло, еталони гарного і поганого поведіння, тобто демонструють дитині найрізноманітніші способи взаємодії з навколишнім світом.

У процесі соціалізації формуються основні моделі поведінки – стереотипи. У створенні мультиплікаційних фільмів їх автори використовують сталі соціальні уявлення, мовленнєві звороти, механізми стигматизації і стереотипізації. За даними науковців, моделі поведінки, які демонструють герої мультфільмів, дуже приваблюють юних глядачів. Особливістю означеної цільової аудиторії є несформованість системи цінностей, піддатливість до негативних впливів, некритичність мислення, тому яскраву, захоплюючу і цікаву інформацію вони сприймають несвідомо, без активної інтерпретації. Зважаючи на викладене, виникає потреба у дослідженні впливу мультиплікаційних фільмів на дитячу поведінку, а отже, тема дослідження є актуальною.

Об'єкт дослідження: процес соціалізації молодших школярів.

Предмет дослідження: мультфільми як складова соціалізації дітей молодшого шкільного віку.

Мета дослідження: дослідити вплив мультфільму як чинника соціалізації на формування особистісних якостей молодших школярів, визначення образів, які слугують для школярів прикладом для наслідування, стратегій взаємодії з дорослими та однолітками.

Гіпотеза: мультфільми впливають на соціалізацію молодших школярів, а герої мультфільмів слугують для дітей взірцем, прикладом для наслідування.

Мета дослідження зумовила наступні **завдання:**

- проаналізувати фактори соціалізації молодших школярів;

- провести дослідження впливу мультфільмів на особистість молодших школярів;
- розробити рекомендації для батьків щодо перегляду мультфільмів й телебачення дітьми молодшого шкільного віку.

Основними **методами** дослідження є аналіз наукових статей, вивчення на узагальнення психолого-педагогічного досвіду, аналіз і узагальнення фактів, емпіричні методи дослідження.

Практичне значення роботи:

На основі результатів дослідження розроблено рекомендації для батьків з метою допомогти зменшити негативні впливи мультфільмів на особистість молодших школярів. Окрім того, отримані дані педагоги та вихователі ДНЗ можуть використовувати в роботі з дітьми та батьками.

Результати дослідження можуть слугувати джерелом для написання рефератів, курсових, дипломних робіт, а також бути використаними в якості відправної точки для подальших досліджень.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку літератури.

Загальний обсяг роботи складає 31 ст., основного тексту 20 ст. Список використаних джерел та літератури складає 15 позицій, додатки - 5 одиниць.

РОЗДІЛ І. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Фактори та засоби соціалізації молодших школярів

Соціалізація є основним механізмом взаємодії суспільства і особистості, в процесі якої формуються основні властивості особистості, які забезпечують її життєдіяльність у суспільстві.

Визначаючи поняття «соціалізація», різні дослідники виділяють ті чи інші сторони цього процесу: зміст поняття деякі автори вбачають в тому, що це процес «входження індивіда в соціальне середовище, пристосування до нього, освоєння певних ролей і функцій» (Паригін Б.Д.). Інші дослідники вважають процесом соціалізації «засвоєння індивідом соціального досвіду, в ході якого утворюється конкретна особистість» (Кон І.С.).

Визначення соціалізації як процесу, дає Ананьєв Б.Г., зазначаючи, що соціалізація - це процес формування людини як особистості, її соціальне становлення, включення особистості у різні системи соціальних відносин, інституцій і організацій, засвоєння людиною знань, норм поведінки, що склалися історично.

Соціалізація – процес багатогранний, в якому діють складні соціальні, соціально-психологічні, психологічні та інші механізми. Тому існування багатьох окремих визначень соціалізації, які відображають певні аспекти цього процесу, є цілком правомірним. Соціалізація здійснюється протягом усього життя людини, поділяючись на первинну (соціалізація дитини) та вторинну (соціалізація дорослих). У роботі увага зосереджена на первинній соціалізації.

Під час соціалізації дитини головною для неї є соціальна адаптація – пристосування до суспільного середовища.

Важливу роль для організації виховання становить положення Дж. Г. Міда про три стадії соціалізації. На першій з них – імітації – діти копіюють поведінку дорослих, не завжди розуміючи її. На другій – рольових ігор – діти, виконуючи в іграх дорослі ролі, "примірюючи" їх до себе, вчаться

надавати своїм думкам і діям такого самого значення, що й дорослі. На третій, завершальній стадії – колективних ігор – дитина до розуміння очікувань окремих людей додає групові очікування [2; с.101].

У молодших школярів формується здатність спостерігати явища навколишньої дійсності, виявляти взаємозв'язки між ними. Переважає мимовільна увага. Під час навчання – основної діяльності учнів – якісно і кількісно розвиваються пізнавальні процеси. Діти активно реагують на все нове, яскраве та незвичайне. У молодшому шкільному віці відбувається подальший розвиток особистісних якостей не тільки в інтелектуальній, а в емоційній, вольовій сферах, спілкуванні з дорослими та однолітками. Джерелом емоцій у молодших школярів є навчальна й ігрова діяльність. Молодші школярі емоційно вразливі. Розвивається почуття самолюбства, що виявляється у гнівному реагуванні на приниження їх гідності й позитивне емоційне переживання за визнання їх позитивних особистісних якостей.

Такі фактори мікросередовища, як сім'я, школа (група продовженого дня), однолітки впливають на розвиток дитини через агентів соціалізації – осіб, які діють у безпосередній взаємодії з нею, з якими проходить її життя. Для дітей початкової школи такими агентами є: батьки, брати і сестри, найближчі родичі, друзі, ровесники, педагоги, засоби масової інформації, соціальні інститути, насамперед культурно-виховні [3, с. 3].

Слід зазначити, що в сучасному суспільстві людина з раннього дитинства опиняється в оточенні сфери технологій, вагомою частиною якої є засоби масової інформації, що мають потужний вплив на формування дитячої психіки. Одним із видів телепродукції для дітей, який суттєво на них впливає, є мультиплікація або мультфільми – потужний агент соціалізації дітей молодшого шкільного віку.

Отже, процес соціалізації дитини – складний і комплексний, це її вхід у соціум, налагодження зв'язків та знаходження свого місця у цих взаємозв'язках.

1.2. Вплив мультфільмів на соціалізацію дитини

Молодший шкільний вік є періодом інтенсивного психічного та особистісного розвитку. Сучасна дитина щоденно мимоволі сприймає навколишній світ на телевізійному екрані. Особливо привабливими для дітей є мультиплікаційні фільми.

Сучасна теорія культури мистецтво мультиплікації (анімації, мультиплікаційного кіно, анімаційного кіно) кваліфікує як вид кіномистецтва, сюжети якого створюються шляхом знімання послідовних фаз руху мальованих (графічна мультиплікація) або об'ємних (об'ємна мультиплікація) об'єктів – малюнків, маріонеток і ляльок [10].

Вільна енциклопедія (Вікіпедія) визначає наступні види анімації:

- графічна (мальована) анімація – класичний вид анімації, де об'єкти малюються вручну;
- об'ємна (матеріальна) анімація – об'єкти є окремими елементами матеріального світу (лялька, сірники, витинанка, сіль або пісок, голки тощо).
- пластилінова анімація;
- лялькова анімація;
- сипка анімація;
- перекладна анімація посідає проміжне місце між мальованою та об'ємною. Ляльки рухаються не в тримірному просторі, а тільки в площині екрану – горизонтально й вертикально;
- голчастий екран – анімація, що досягається за допомогою переміщення шпильок з голівками;
- тіньова анімація;
- комп'ютерна анімація – вид анімації, в якому об'єкти створюються з допомогою комп'ютерних засобів: 3-d анімація, 2-d анімація (flash-анімація тощо) [15].

Сучасна мультиплікація, за словами М. Поплавського, є синтетичним видом мистецтва, поєднуючи елементи пантоміми, акторської майстерності, музичної ритміки й пластики людського тіла, механізмів його руху [12].

Проблематика сприйняття мультфільмів дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку полягає у тому, що вони не мають достатнього художнього й життєвого досвіду, щоб сприйняти сюжетну лінію мультфільму. Діти не бачать тих прихованих смислів, які зазвичай містяться у словах і діях героїв.

Ідентифікуючи себе з персонажем, діти його наслідують і засвоюють його моделі поведінки, які часто бувають агресивними. За словами А. Бандури, одна телевізійна модель може бути предметом наслідування для мільйонів. Спираючись на поняття «підкріплення», А. Бандура описує три способи проходження підкріпленого зразка для наслідування: а) у випадку, якщо за допомогою спостереження моделі можуть виникати нові реакції; б) у випадку, коли наслідування моделі поведінки за винагородою або покаранням може посилювати чи послаблювати стримування цієї поведінки; в) у випадку, коли наслідування моделі може сприяти актуалізації тих зразків поведінки, які і раніше були відомі дитині [14].

Якщо раніше можна було стверджувати, що на формування життєвого досвіду у дошкільному і шкільному віці переважно здійснювали вплив батьки як носії соціальних норм та форм поведінки, то зараз таке твердження можна піддати сумніву, проаналізувавши, скільки часу молодші школярі проводять біля телевізора чи комп'ютера. Отже, мультфільми здійснюють значний вплив на формування стереотипів, в тому числі гендерних, заміщаючи приклади поведінки, презентовані батьками, вчителями та іншими значущими фігурами. Тому, за словами К. Кошак, необхідно, щоб батьки постійно цікавилися, які мультфільми дивляться їхні діти, з метою недопущення перегляду неякісних або психологічно складних для сприйняття зразків мультиплікаційного кіномистецтва [9]. Причому слід обговорювати побачене, аналізувати разом із дитиною, якого героя вона вважає добрим, а якого злим, позитивним чи негативним, сміливим чи боягузом.

Дітям властиві наслідування й підвищене навіювання, що як позитивно, так і негативно впливають на засвоєння норм і правил поведінки. Розуміючи це,

автори мультиплікаційних фільмів майстерно використовують ці засоби впливу при їх створенні. Крім цього, враховуючи особливості молодших школярів, творці мультфільмів наділяють свої твори яскравістю, образністю, вони вміло поєднують реальне і фантастичне, зле і добре. Проте, у зв'язку з недостатнім розвитком самосвідомості, малим життєвим досвідом діти можуть наслідувати з мультфільмів, як схвальні, так і небажані форми поведінки: грубість, хвалькуватість, недисциплінованість тощо. Діти, яким не вистачає розуміння та інформації в даній сфері, прийматимуть ті упереджені або стереотипні ролі, які буде пропагувати телебачення.

Важливим аспектом наявності впливу перегляду мультфільму на дитину є те, чи ідентифікувала себе дитина з певним персонажем. Згідно з дослідженнями, існує два аспекти ідентифікації: ідентифікація зі схожим і з бажаним. У першому випадку дитина ідентифікує себе із знайомою людиною (наприклад, батьки, родичі), в іншому – вона ідентифікує себе з уявним ідеальним образом, тобто з тим, ким вона хотіла би бути. При чому тенденція до ідентифікації з бажаним з'являється, згідно з дослідженнями науковців, орієнтовно у 8 років. Уявні образи, до яких вони прагнуть, формуються значною мірою під впливом вигаданих персонажів мультфільмів. Отож, якщо дитина ідентифікує себе з персонажем, яким особливо захоплюється, то буде схильна наслідувати демонстровану поведінку. Саме означені аспекти є предметом дослідження впливу мультфільмів на соціалізацію учнів молодшого шкільного віку (на прикладі ЗОШ №21 м. Житомира), які представлені у II розділі роботи.

Діти повторюють те, що бачать на екранах, внаслідок ідентифікації. При чому наслідують агресивну поведінку як хлопчики, так і дівчатка. Ідентифікуючи себе з істотою з девіантною поведінкою, яка ніяк на екрані не карається, іноді навіть не засуджується, діти її наслідують і засвоюють. Окрім того, агресія в мультфільмах супроводжується гарними, яскравими картинками.

Таким чином, внаслідок наслідування, яке займає важливе місце у розвитку, навчанні та вихованні молодших школярів, в учнів формуються

стереотипи [13]. Під впливом процесу ідентифікації з улюбленим героєм діти наслідують моделі поведінки, зображені у анімації.

Отже, розглядаючи процес взаємовідносин юного глядача з мультиплікаційною продукцією, необхідно врахувати не лише психофізіологічні особливості дитячого віку, але й характер дитячого сприйняття, основними рисами якого є:

- емпіричність, пов'язана з недостатністю досвіду і критеріїв оцінки;
- підвищена активність сприйняття;
- зосередження основної уваги на дієвому початку в поведінці героя;
- результативність сприйняття.

Дітям молодшого шкільного віку властивий емоційний тип сприйняття, який носить некритичний характер. Своє внутрішнє «я» вони легко ототожнюють з «я» героя мультфільму.

Своєрідним є і ставлення дітей до зовнішності персонажів. Приваблива людина, з їх точки зору, добра, хороша, тобто позитивний персонаж. Непривабливі герої викликають в них страх або сміх. Ця особливість містить в собі можливість впливу на юного глядача, адже привабливість персонажа може виправдати вчинки різного характеру, зазначає Г.Козирєва. [5].

Ряд дослідників виділяють ще одну особливість дитячого сприймання – це активно діючий герой. Цікавість дітей до активних героїв пояснюється тим, що такий тип персонажів відповідає дитячій моториці, яка характеризується інтенсивністю.

У свідомості батьків мультфільм – це щось позитивне та безпечне, те, що призначене для дітей. Але все більше батьків відчувають сумніви та тривогу з приводу їх безпеки та користі. Статистика свідчить, що біля екранів телевізора сучасні діти проводять від двох до чотирьох годин на день. Цього часу цілком достатньо, щоб за допомогою образів та звуку сформувати у свідомості людини конкретні установки. Адже у дитини, яка переглядає мультфільми, створюється враження, що вона безпосередньо бере участь у подіях, і навіть є головним героєм. Моделі поведінки, які демонструють герої екрану, є привабливими,

хуліганська поведінка на екрані не засуджується, тому існує висока ймовірність того, що діти будуть її наслідувати.

Отже, соціалізація – процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду. Діти молодшого шкільного віку легко піддаються негативним впливам, оскільки ще не здатні критично ставитися до побаченого, тому мультфільми мають значний вплив на їхню соціалізацію.

РОЗДІЛ ІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ОСОБИСТІСТЬ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Діагностичний інструментарій дослідження

Дослідження було спрямовано на перевірку гіпотези про те, що мультфільми впливають на соціалізацію молодших школярів, а саме герої фільмів чи мультфільмів, які дитина бачить на екрані щодня, слугують для неї взірцем, прикладом для наслідування.

Основна мета проведення дослідження – визначення основних аспектів впливу мультфільмів на соціалізацію молодших школярів.

Завдання дослідження полягало у з'ясуванні наступного: 1) як діти проводять дозвілля; 2) хто з героїв мультфільмів слугує для дитини взірцем, прикладом для наслідування; 3) чи батьки беруть участь у перегляді мультфільмів та їх обговоренні з дітьми.

Вибірка: учні та батьки 3-А і 3-Б та 4-А й 4-Б класів ЗОШ №21 м. Житомира.

Діагностичний інструментарій дослідження представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1.

№	Назва методики	Мета застосування	На кого спрямована
1.	Проективна методика “Мій герой”	З’ясувати, на кого з героїв мультфільмів дитина хоче бути схожою.	За вимогою опитувальника: молодші школярі. Фактично: 117 учнів 3-4-х класів, ЗОШ №21 м. Житомира.
2.	Опитувальник	1) Встановити, чим діти захоплюються в час, вільний від навчання, які мають хобі. 2) З’ясувати, яким мультфільмам діти	117 учнів 3-4-х класів, ЗОШ №21 м. Житомира.

		надають перевагу. 3) Встановити частоту переглядів мультфільмів дітьми	
3.	Опитувальник для батьків	з'ясувати участь батьків у перегляді та обговоренні мультфільмів; з'ясувати поведінкові реакції дітей на перегляд мультфільмів	59 батьків учнів 3-4-х класів, ЗОШ №21 м. Житомира.

Опитувальник для дітей містив 7 запитань, кожне з яких передбачало виявлення певних проблем. Питання були як закритими, так і відкритими. За допомогою опитувальника для дітей було заплановано встановити, чим діти захоплюються в час, вільний від навчання, які мають хобі; з'ясувати, яким мультфільмам вони надають перевагу, а також встановити частоту переглядів мультфільмів дітьми.

Опитувальник для батьків містив 5 закритих та відкритих запитань, відповіді на які дозволили з'ясувати, чи переглядають батьки мультфільми з дітьми та чи обговорюють побачене. Окрім того, важливо було встановити, як переглянуті мультфільми впливають на поведінку дітей.

За допомогою проєктивної методики «Мій герой» було з'ясовано, на кого з героїв мультиплікаційних фільмів дитина хоче бути схожою і чому.

У цілому структура емпіричного дослідження виглядає наступним чином:

- розробка діагностичного інструментарію;
- проведення опитування дітей та батьків;
- узагальнення та інтерпретація отриманих результатів;
- формулювання висновків;
- розробка рекомендацій для батьків, що становить практичний вихід результатів дослідження.

2.2. Аналіз результатів дослідження впливу мультфільмів на особистість учнів молодшого шкільного віку

Перше запитання опитувальника “Що найбільше любиш робити у вільний час?” було спрямоване на те, аби дізнатися, як школярі проводять дозвілля. Отримано відповіді, серед яких найбільш поширеними виявились наступні: дивитися мультики – 19% опитаних; зустрічатися з друзями – 18%; читати книжки, слухати музику – 13%. Детальніше подано на Рис. 1.

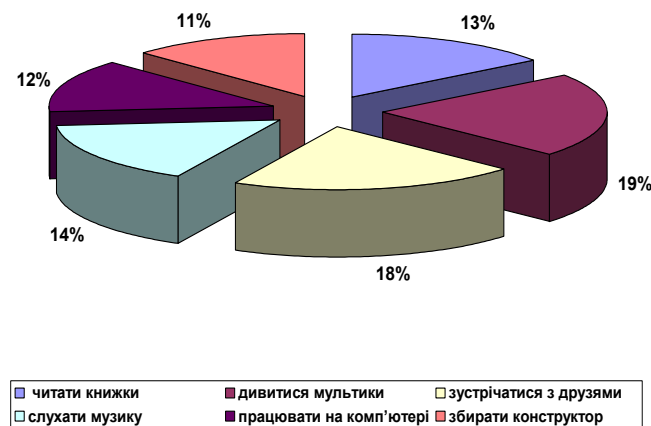

Рис. 1. Відповіді учнів на питання “Що найбільше любиш робити у вільний час?”

На запитання опитувальника “Чи любиш ти дивитися мультики?” **96%** респондентів зазначили «так»; **4%** відповіли «ні».

На запитання анкети про те, з ким і на яких носіях діти дивляться мультики, отримано наступні відповіді (Рис. 2) Відповіді засвідчили, що учні найчастіше дивляться мультфільми по телевізору та по Інтернету самостійно, без присутності дорослих.

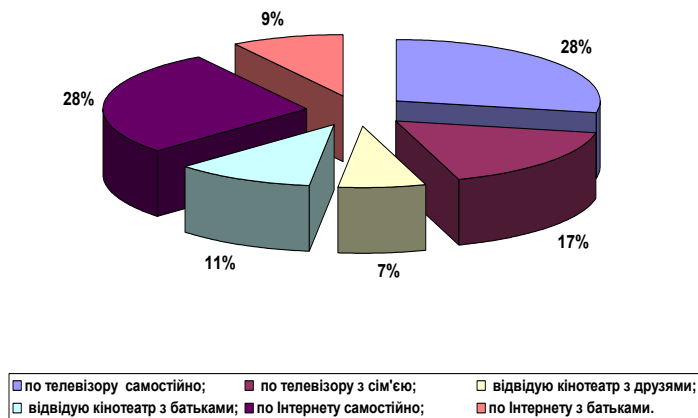

Рис. 2. Відповіді стосовно умов перегляду мультфільмів

На запитання “Як часто ти дивишся мультики?” більшість дітей відповіли, що в середньому дивляться мультики щодня.

У п'ятому питанні анкети діти мали вказати назву свого улюбленого мультфільму або героя. Отримані результати засвідчили, що найулюбленішими мультфільмами учнів є «Сімпсони» (обрали 17% учнів) та «Губка Боб» (16%). Окрім того, серед уподобань дівчат є ще «Софія Прекрасна» та «Фіксики», серед хлопців популярним також виявився мультфільм «Нінзя-Го». Варто зазначити, що діти обрали лише мультфільми зарубіжного виробництва, вітчизняного – не вказали взагалі.

У шостому питанні анкети діти мали вказати, кого з мультиплікаційних героїв вони вважають негативним персонажем. Найменш улюбленим героєм мультфільму молодші школярі назвали Гомера Сімпсона, приписуючи йому такі якості, як агресія, злість і вживання нецензурної лексики. Привертає увагу той факт, що діти визначили героя мультфільму як негативного персонажа, однак саме цей мультфільм виявився для більшості улюбленим.

Для виконання наступного завдання учні повинні були пригадати імена героїв відомих мультфільмів.

Щоб з'ясувати, наскільки молодші школярі обізнані із сучасними мультфільмами та мультпродукцією вітчизняного виробництва, створеною 20-30 років тому, на картинках були зображені герої вітчизняних та зарубіжних

мультфільмів. Зокрема, наступні: Аріель (мультфільм “Русалонька”), Умка, Гомер Сімпсон (“Сімпсони”), Кіт Матроскін (“Простоквашино”), Сімба (“Король Лев”), Мамонтюнок, Фіона (“Шрек”), Губка Боб, Трубадур (“Бременські музики”), Карлсон, Геркулес.

Результати засвідчили, що всі діти впізнали Губку Боба із мультфільму «Губка Боб». Найбільші труднощі у молодших школярів виникли з відгадуванням персонажів вітчизняних мультфільмів, таких як Мамонтюнок, Умка і Трубадур. Отже, сучасні діти надають перевагу мультфільмам зарубіжного виробництва, про що вже йшлося вище. Дітям подобаються яскраві кольори, незвичні та кумедні головні герої таких мультфільмів.

У процесі дослідження було також проведено проєктивну методику, що мала на меті з’ясувати, на кого дитина хоче бути схожою. Встановлено, що переважно діти хочуть бути схожими на тата (більшість хлопчиків), на маму (більшість дівчаток) та на героїв мультфільмів (дівчаток та хлопців порівну)

Рис. 3.

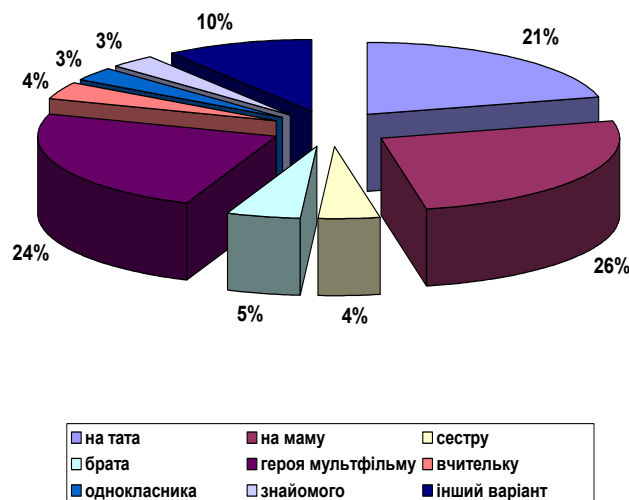

Рис. 3. Розподіл відповідей респондентів щодо того, на кого вони хочуть бути схожими.

Пропозиція намалювати улюбленого героя, на якого діти прагнуть бути схожими, реалізована з такими результатами: хлопчики прагнуть бути схожими на супергероїв, виокремлюючи такі якості, як мужність, сила, хоробрість.

Найчастіше хлопці відзначали такі мультфільми, як «Людина Павук» і «Нінзя-Го». Хлопці люблять мультфільми, в яких перемагає сильніший, причому він не завжди є позитивним героєм.

Дівчата ж називали фізіологічні якості – краса, довге волосся, гарна фігура. Також дівчата виокремлювали вміння красиво одягатися, доброту та розум. Для дівчат прикладом для наслідування є прекрасні принцеси, феї (наприклад, Софія-прекрасна, Попелюшка, феї Winx).

Отже, можна зробити висновок про вплив на дітей гендерних стереотипів – загальноприйнятих консервативних оцінювань норм поведінки, схематизованих, спрощених уявлень про образи жінок та чоловіків, стандартизованих стійких суджень щодо моделей їхнього поводження та рис характеру. Респонденти називали виключно жіночими якостями доброту, красу, ніжність, турботливість, скромність, а виключно чоловічими – силу, цілеспрямованість, сміливість.

Образи жінки та чоловіка, хлопчика та дівчинки, які діти спостерігають у мультфільмах, впливають на створення ідеалів краси, поведінки. Намагання досягти бажаного ідеалу в майбутньому може спричинити небажані наслідки.

Опитування батьків як важливих агентів соціалізації молодших школярів виявило наступне. Діти дивляться мультфільми щодня близько 2 годин. 63% батьків спостерігають, що діти копіюють поведінку героїв мультфільмів. Ці герої є активними. 75% батьків назвали героїв мультиків, які люблять діти, що свідчить про зацікавлення змістом відео, яке дивляться діти. Однак 70% батьків засвідчили, що лише іноді обговорюють з дитиною те, що вона спостерігає на прикладі мультфільмів. Відповіді стосовно того, як дитина переглядає мультфільми розподілились наступним чином (Рис. 4).

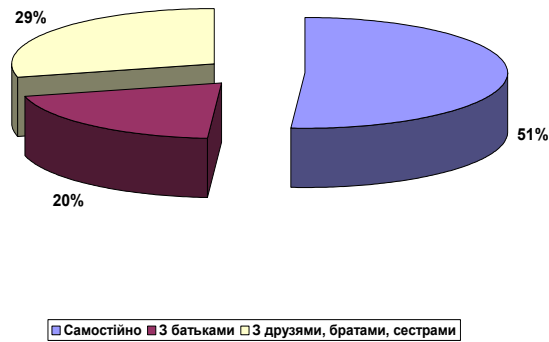

Рис. 4 Відповіді на питання про те, як дитина переглядає мультфільми

Отже, за допомогою проведених методик вдалося встановити, що школярі проводять більшість вільного часу за переглядом телевізора та Інтернету, менше уваги приділяючи іншим варіантам змістовного проведення дозвілля.

Дослідження засвідчило, що школярі надають перевагу мультфільмам зарубіжного виробництва, які є більш сучасними, яскравими в порівнянні з мультфільмами вітчизняного виробництва. Мультфільми також впливають на формування гендерних стереотипів у дітей молодшого шкільного віку.

РОЗДІЛ III. РОЛЬ БАТЬКІВ У ЗМЕНШЕННІ НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ОСОБИСТІСТЬ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1. Рекомендації батькам щодо перегляду мультфільмів дітьми молодшого шкільного віку

Значна частина батьків занепокоєна посиленням інтересом дітей до телебачення, зокрема мультфільмів, що відволікає їх від навчання та різноманітних корисних видів діяльності. Однак, діючи свідомо й дотримуючись певних правил, батьки можуть зробити мультфільми помічниками у вихованні та розвитку дітей. Пропоновані рекомендації розроблено із врахуванням результатів дослідження, викладених вище.

Рекомендації батькам щодо перегляду мультфільмів дітьми:

- Домовляйтесь про графік перегляду дитиною мультфільмів.
- Не допускати перебування дитини перед екраном телевізора, монітором комп'ютера більше 2 годин на добу.
- Не дозволяти дитині переглядати мультфільми, що орієнтовані на дорослу аудиторію.
- Намагатися частіше переглядати з дитиною її улюблені мультфільми. Після спільного перегляду обов'язково обговорювати з дитиною побачене. З'ясувати, які висновки зробила для себе дитина після перегляду мультфільму, її ставлення до головних героїв, як дитина оцінює вчинки героїв мультфільму. Важливо зрозуміти, що дитина думає, що відчуває, як вона вчинила б на місці позитивних та негативних персонажів. Це навчить дитину аналізувати вчинки та зрозуміти почуття й емоції інших людей [8].
- Після обговорення можна запропонувати дитині намалювати героїв мультфільму. При цьому слід звернути увагу на зображення емоцій героїв.
- Дізнайтеся, які мультфільми любить дивитися ваша дитина найбільше. Скористайтеся Інтернетом, аби дізнатися про даний мультфільм якомога

більше. Таким чином, ви можете попередити перегляд дитиною низькопробної телепродукції.

- Для школяра не рекомендується дивитися мультфільми перед заняттями в школі, оскільки потім важче налаштуватися на шкільні заняття.
- Намагатися не використовувати телевізор «для фону» або тоді, коли дитину нема чим зайняти.
- Переконайте дитину власним прикладом. Не проводьте перед телевізором увесь свій вільний час. Майте хобі та привчайте дитину до розумного проведення вільного часу.
- Виділіть один день без телевізора для всієї родини. Проведіть цей час разом, займіться з дитиною тим, що їй особливо цікаво, або що вона давно пропонувала, а вам не вистачало часу.
- Батьки, в першу чергу, несуть відповідальність за моральне та психічне здоров'я своїх дітей.
- Не допускайте дитячої самотності, того, щоб кращим другом дитини став телевізор, мультиплікаційні герої, а не сім'я. Від того, скільки уваги ви приділяєте дитині, як часто цікавитесь особистим життям, вникаєте в її проблеми, залежить її вибір.
- Дбайте про своїх дітей!

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано фактори соціалізації молодших школярів. Встановлено, що мультиплікаційні фільми для молодших школярів виступають одним з головних чинників соціалізації, що є процесом та результатом засвоєння й наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду.

Відповідно до вікової періодизації, час життя дітей від шести до одинадцяти років називається молодшим шкільним віком. Особливістю цього віку є те, що у дітей ще не розвинена критичність та самостійність мислення, тому вони легко піддаються негативним впливам. Водночас молодший шкільний вік є сенситивним для формування соціальних та моральних норм, установок. У цей період відбувається активне формування особистості дитини. Саме тому батьки повинні звертати увагу на кількість часу, проведеного дитиною перед телевізором, контролювати процес перегляду мультфільмів та цікавитися, яким мультфільмам дитина надає перевагу.

Моделі поведінки, які дитина бачить на екрані, часто слугують для неї прикладом для наслідування та взірцем. Якщо негативна, девіантна поведінка на екрані не засуджується та не карається, то існує ймовірність того, що діти будуть її копіювати та наслідувати .

Дитина у віці 6-11 років інтенсивно розвивається фізично, формується основа її морально-духовного розвитку. Діти молодшого шкільного віку починають активно входити до суспільного життя. Саме тому важливо, переглядаючи мультфільми разом з дитиною, роз'яснювати загальноприйняті норми поведінки та моралі, виключаючи таким чином негативні впливи.

2. Проведено дослідження впливу мультфільмів на особистість молодших школярів.

Основним завданням дослідження було з'ясування місця мультфільмів у житті школярів, виявлення мультиплікаційних героїв, які слугують прикладом для наслідування. До дослідження було залучено учнів та батьків 3-А й 3-Б та 4-А й 4-Б класів ЗОШ № 21 м. Житомира.

Результати дослідження засвідчили, що мультфільми відіграють важливу роль у житті школярів, адже діти проводять біля телевізора або в Інтернеті значну частину вільного часу. У середньому діти дивляться мультфільми переважно без присутності дорослих не менше 2 годин щодня.

Також результати дослідження засвідчили, що діти надають перевагу мультфільмам зарубіжного виробництва, оскільки вони є яскравими, цікавими для дітей. Улюбленими мультфільмами названо «Сімпсони» та «Губка Боб Квадратні Штани».

За допомогою проєктивної методики «Мій герой» було виявлено, що хлопчики прагнуть бути схожими на супергероїв, а дівчата – на фей та принцес. Хлопці виділяли такі якості, як хоробрість, мужність, сила, а дівчата – краса, доброта, вміння гарно та стильно одягатися. Ці результати свідчать про закріплення гендерних стереотипів.

Опитування батьків засвідчило, що діти переглядають мультфільми самотійно, і лише іноді батьки обговорюють з дітьми зміст мультфільмів. Батьки підтвердили, що дітям подобаються активні герої і вони часто їх копіюють.

3. Розроблено рекомендації для батьків щодо перегляду мультфільмів й телебачення дітьми молодшого шкільного віку.

Отже, важливо навчити дитину критично ставитися до мультфільмів, розрізняти фантазію та реальність на екрані та якомога більше часу проводити разом з дитиною. На основі результатів дослідження розроблено рекомендації батькам щодо перегляду дитиною мультфільмів та телевізора для того, щоб батьки, дотримуючись певних правил та рекомендацій, змогли захистити свою дитину від перегляду неякісної та низькопробної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бандура А. Подростковая агрессия. Изучение влияния воспитания и семейных отношений / А. Бандура. – М. : ЗКСМО-Пресс, 2000. – 509 с.
2. Брегеда А. Ю., Бовтрук А. П., Дворецька Г. В. / Соціологія: Навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц., – К.: КНЕУ, 1999. – 124 с.
3. Герлянд Т. Соціальний розвиток молодшого школяра // Педагогічна газета. – 2006. – № 6. – С.
4. Заброцький М. Основи вікової психології. / М. Заброцький. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 112 с.
5. Козырева Л. Г. О социально – психологических особенностях детской киноаудитории / Л. Г. Козырева // Юный зритель. Проблемы социального кино. – М., 1981. – 71 с.
6. Кон И.С. Ольшанский В.Б. Социализация. Философский словарь. – М.: Знание, 1970. – С.367.
7. Короткий психологічний словник / [авт.-укл. Войтко І.В.]. – К. : Школа, 1976. – 192 с.
8. Котова-Олійник С.В. Методичні рекомендації з організації та проведення гендерних відеоклубів. / С.В. Котова-Олійник, О.Л. Остапчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 34-35.
9. Кошак К. О. Українські телепрограми для дітей та юнацтва: концептуальні засади: дис. на здоб. наук. ступ. канд. філолог. наук: спец. 10.01.08 «Журналістика» / К. О. Кошак. – К., – 2007. – 240 с
10. Крижанівський Б. М. Мистецтво мультиплікації/ Б. М. Крижанівський. – К.: Рад. школа, 1981. – 118 с.
11. Парыгин Б. Д. Социальная психология. Проблемы методологии, истории и теории. – СПб.: ИГУП, 1999. – 592 с.
12. Поплавський М. М. Мистецтво дитячої мультиплікації на українському телебаченні // Культура і мистецтво у сучасному світі: Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 13. – С. 140-146;

13. Скляр П.П. Гуманізація освіти у життєвих перспективах майбутніх інженерів: монографія / П.П. Скляр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007.– 288 с;
14. Чорна Л. Чи дивитися дитині телевізор? / Л. Чорна. – К. : Дошкільне виховання, 2003. – С. 21–23.
15. Види анімації /електронний ресурс/ Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

Ім'я, клас _____

1. Що ти найбільше любиш робити у вільний час?

- а) читати книжки;
- б) дивитися мультики;
- в) зустрічатися з друзями;
- г) слухати музику;
- д) працювати на комп'ютері;
- е) збирати конструктор;
- є) свій варіант _____.

2. Чи любиш ти дивитися мультики?

- а) Так;
- б) Ні.

3. Ти дивишся мультики переважно

- 1) По телевізору самостійно;
- 2) По телевізору з сім'єю;
- 3) Відвідую кінотеатр з друзями;
- 4) Відвідую кінотеатр з батьками;
- 5) По Інтернету самостійно;
- 6) По Інтернету з батьками.

4. Як часто ти дивишся мультики?

- 1) Щодня;
- 2) Кілька разів на тиждень;
- 3) Раз на місяць;
- 4) Не дивлюся взагалі;

5. Який мультфільм (мультфільми) подобаються тобі найбільше?

6. Який герой мультфільму тобі не подобається? Чому?

7. Пригадай, хто зображений на картинці, та впиши імена усіх мультиплікаційних героїв!

Методика “Мій герой”

Мета: визначення образів, які слугують для школярів прикладом для наслідування.

Вік: молодший шкільний

- На кого б ти хотів/хотіла бути схожим зараз і коли станеш дорослим/ою.

Чому?

А) тата;

Б) маму;

В) сестру;

Г) брата;

Д) героя мультфільму;

Е) вчительку;

Є) однокласника;

Ж) знайомого;

З) інший варіант _____

- Намалюй, на кого з героїв мультфільму ти б хотів/ла бути схожим/схожою? **Чому?**

Шановні батьки!

Просимо дати відповідь на питання анкети. Опитування проводиться в рамках дослідження «Особливості впливу мультфільмів на соціалізацію учнів молодшого шкільного віку» на базі ЗОШ №21 м. Житомира

1. Як довго упродовж дня Ваша дитина дивиться телевизор або переглядає мультфільми на інших носіях?

- до 1 години;
- до 2 годин;
- більше 2 годин;
- взагалі не дивиться.

2. Чи спостерігаєте Ви, що дитина копіює поведінку героїв мультфільмів?

- так;
- ні.

3. Яких героїв переважно копіює дитина або які подобаються?

- активні й доброзичливі;
- пасивні й доброзичливі;
- активні й агресивні;
- пасивні й агресивні

Назвіть цих героїв мультиків.

4. Дитина переглядає мультфільми:

- самотійно;
- з батьками;
- з друзями, братами, сестрами.

5. Чи обговорюєте Ви з дитиною те, що вона спостерігає на прикладі мультфільмів?

- завжди;
- іноді;
- не обговорюю.

Дякуємо за приділену увагу!

Узагальнені результати дослідження

впливу мультфільмів на соціалізацію учнів молодшого шкільного віку

Всього дітей – 117 (дівчат - 64, хлопців - 53)

	Всього	Дівчата	Хлопці
1. Що ти найбільше любиш робити у вільний час?			
А) читати книжки	13%	18%	10%
Б) дивитися мультики	19%	21%	19%
В) зустрічатися з друзями	18%	22%	16%
Г) слухати музику	14%	16%	12%
Д) працювати на комп'ютері	12%	7%	17%
Е) збирати конструктор	11%	2%	14%
Є) свій варіант	13%	14%	12%
2. Чи любиш ти дивитися мультики?			
Так	96%	95%	96%
Ні	4%	5%	4%
3. Ти дивишся мультики переважно			
1) По телевізору самостійно;	28%	28%	27%
2) По телевізору з сім'єю;	17%	21%	12%
3) Відвідую кінотеатр з друзями;	7%	9%	6%
4) Відвідую кінотеатр з батьками;	11%	10%	12%
5) По Інтернету самостійно;	28%	23%	34%
6) По Інтернету з батьками.	9%	9%	9%
4. Як часто ти дивишся мультики?			
1) Щодня	51%	52%	51%
2) Кілька разів на тиждень	43%	44%	40%
3) Раз на місяць	5%	2%	9%
4) Не дивлюся взагалі	1%	2%	-
5. Який мультфільм (мультфільми) подобаються тобі найбільше?			
Сімпсони	17%	12%	21%
Губка Боб	16%	16%	16%
Нінзя- Го	14%	5%	22%
Фінес і Ферб	8%	8%	8%
Том і Джері	5%	3%	6%

Гравіті Фолз	5%	5%	5%
Софія-прекрасна	7%	16%	-
Фіксики	11%	13%	10%
Смешарікі	4%	6%	2%
Король Лев	8%	11%	5%
Шрек	5%	5%	5%
6. Який герой мультфільму тобі не подобається? Чому?			
Гомер Сімпсон	17%	13%	23%
Губка Боб	7%	8%	6%
Свинка Пеппа	5%	6%	4%
Змій Гориневич	6%	6%	6%
Патрік (Губка Боб)	6%	5%	7%
Маша (Маша і Ведмідь)	3%	2%	4%
Не вказали	56%	60%	50%
7. Пригадай, хто зображений на картинці, та впиши імена усіх мультиплікаційних героїв.			
Аріель (мультфільм “Русалонька”)	88%	92%	83%
Умка	76%	77%	76%
Гомер Сімпсон (“Сімпсони”),	88%	80%	98%
Кіт Матрос кін (“Простоквашино”)	89%	88%	91%
Сімба (“Король Лев”)	81%	86%	76%
Мамонтюнок,	68%	70%	66%
Фіона (“Шрек”)	90%	91%	89%
Губка Боб	97%	95%	98%
Трубадур (“Бременські музики”)	71%	72%	70%
Карлсон	95%	94%	96%
Геркулес	78%	75%	81%

Результати анкетування батьків

	Всього	У %
2. Як довго упродовж дня Ваша дитина дивиться телевизор або переглядає мультфільми на інших носіях?		
- до 1 години;	27	46%
- до 2 годин;	21	36%
- більше 2 годин;	9	15%
- взагалі не дивиться.	2	3%
2. Чи спостерігаєте Ви, що дитина копіює поведінку героїв мультфільмів?		
Так	37	63%
Ні	22	37%
6. Яких героїв переважно копіює дитина або які подобаються?		
- активні й доброзичливі;	45	76%
- пасивні й доброзичливі;	3	5%
- активні й агресивні;	6	10%
- пасивні й агресивні	1	2%
-активні й доброзичливі, пасивні й доброзичливі	1	2%
Активні й доброзичливі, активні й агресивні	3	5%
- батьки назвали героїв	44	75%
- батьки не назвали героїв	15	25%
7. Дитина переглядає мультфільми:		
- самотійно;	30	51%
- з батьками;	12	20%
- з друзями, братами, сестрами.	17	29%
8. Чи обговорюєте Ви з дитиною те, що вона спостерігає на прикладі мультфільмів?		
- завжди;	16	27%
- іноді;	41	70%
- не обговорюю.	2	3%